Translated from English to Bosnian - www.onlinedoctranslator.com

Ref. br.: 2024-1-ES01-KA220-ADU-000245715

XXIAdults

Prilagođavanje sistema obrazovanja odraslih XXI vijeku

Osnove digitalne medijske pismenosti – Osnaživanje odraslih za kritičko korištenje online informacija (2021)

Co-funded by the European Union

Naziv dobre prakse
Osnove digitalne medijske pismenosti – Osnaživanje odraslih za kritičko korištenje online informacija (2021)
Sažetak prakse Kratak, lako razumljiv sažetak: Šta je praksa, za koga i u koju svrhu?
Inicijativa Osnove digitalne medijske pismenosti (2021) osmišljena je kako bi odrasle opremila osnovnim**medijska pismenost i digitalne vještine**, pomažući im da se snađu u današnjem složenom online informacionom pejzažu. Praksa je bila usmjerena na odrasle s niskim ili umjerenim digitalnim kompetencijama, uključujući nastavnike, radnike s mladima, roditelje i opće odrasle učenike, sa snažnim fokusomo kritičkom razmišljanju i odgovornom ponašanju na internetu. Primarni cilj ove prakse bio je razviti sposobnost odraslih da prepoznaju dezinformacije, zaštite svoju digitalnu privatnost i sigurno i efikasno koriste online alate. Kroz interaktivne aktivnosti**radionice, sesije kombinovanog učenja i praktične vježbe**, učesnici su naučili kako procijeniti izvore vijesti, razumjeti algoritme i online utjecaj te zaštititi**lični podaci**. Provode organizacije za medijsko obrazovanje i centri za učenje odraslih (uz podrškumeđunarodni partneri), praksa je također imala za cilj jačanje demokratskog učešća i**građanska svijest**, prepoznajući da su informirani građani sposobniji da se uključe u društveni i politički život. Do kraja programa, odrasli su prijavili povećano samopouzdanje u korištenju digitalnih platformi, bolje razumijevanje tehnika manipulacije na internetu i poboljšane vještine kritičkog mišljenja, što ih je učinilo otpornijima na lažne vijesti i dezinformacije.

Opis prakse - minimalno 2000 znakova
1) Kontekst / Pozadina Koja je bila početna potreba ili problem?Ko je bila ciljna grupa? Bio je to dio od jedan veći program iliprojekat?

Co-funded by the European Union

A. Inicijali **Potreba /Problem**:

Program Osnove digitalne medijske pismenosti razvijen je kao odgovor na rastuću zabrinutost**o dezinformacijama, online manipulacijama i niskim nivoima kritične digitalne pismenosti**međuodraslih u Bosni i Hercegovini i široj regiji Zapadnog Balkana. Nekoliko specifičnih problema motiviralo je njegovo stvaranje:

1. **Široko rasprostranjene dezinformacije i Lažne vijesti**
   - Brzi rast platformi društvenih medija u Bosni i Hercegovini povećao je izloženost na kampanje dezinformacija, političku propagandu i vijesti koje šalju mamce za klikove. Mnogiodraslima su nedostajale vještine razlikovanja vjerodostojnih izvora od onih koji varaju,ostavljajući ih ranjivim na manipulacije.
2. **Niska medijska i digitalna pismenost među odraslima**
   - Istraživanja regionalnih nevladinih organizacija i međunarodnih organizacija (npr. UNESCO, OSCE) pokazala su da, iako su mladi ljudi donekle bili izloženi obrazovanju o digitalnoj pismenosti, odrasli stariji od 30 godina često nisu imali formalnu obuku iz medijske pismenosti. Mnogi su se oslanjali na društvene medije kao primarni izvor vijesti, bez razumijevanja kako algoritmi utiču na vidljivost sadržaja.
3. **Rizici digitalne privatnosti i kibernetičke sigurnosti**
   - Odrasli nisu bili svjesni rizika privatnosti na internetu, često su dijelili lične podatkebez razumijevanja implikacija. Slučajevi krađe identiteta i **prevare**povećan zbog ovog nedostatka svijesti.
4. **Ograničeno Pristup do Kvalitet Mediji ObrazovanjePrograms**
   - Prije ove inicijative, obuka za medijsku pismenost uglavnom se nudila mladima u školama, s vrlo malo strukturiranih prilika za odrasle učenike, posebno ururalnim područjima.
5. **Potreba za jačanjem demokratskog učešća**
   - Informirani građani su ključni za zdravu demokratiju. Međutim, nizak nivo medijske pismenosti oslabio je građansko učešće i povjerenje javnosti u institucije, jer su se dezinformacije nekontrolirano širile.

B. **MetaGrupe**:

Program Osnove digitalne medijske pismenosti fokusirao se na odrasle s malo ili bez formalnog obrazovanja u medijskoj pismenosti, a posebno na:

1. **Opšta odrasla populacija**
   - Pojedinci koji redovno prate vijesti na internetu i društvene mreže, ali im nedostaju vještine kritičkog vrednovanja.
2. **Nastavnici, treneri i omladinski radnici**
   - Edukatori kojima su bile potrebne osnovne vještine medijske pismenosti kako bi ih integrirali u svoj rad sastudenti ili članovi zajednice.
3. **Roditelji i staratelji**

Co-funded by the European Union

- Odrasli zainteresirani za zaštitu djece od štetnog online sadržaja i usmjeravanjenjih u odgovornoj upotrebi medija.

4. **Ranjivi odrasli s niskim digitalnim vještinama**
   - Starije odrasle osobe, ruralno stanovništvo i osobe s ograničenim iskustvom u korištenju IKT-a, koje su često najizloženije online manipulaciji.

C. Dio većeg programa ili projekta:

Praksa je implementirana kao dio regionalnih i međunarodnih napora za promociju medijske pismenosti i građanske otpornosti, uključujući:

1. **Regionalne kampanje medijske pismenosti (Zapadni Balkan)**
   - Uz podršku međunarodnih organizacija poput UNESCO-a, Evropske unije i OSCE-a, koje su dale prioritet borbi protiv dezinformacija u regiji.
2. **UNESCO-ov globalni Mediji i informacije Pismenost SedmicaInicijative**
   - Program usklađen s UNESCO-ovom programom Medijske i informacijske pismenosti (MIL)**okvir**, prilagođeno za okruženje obrazovanja odraslih.
3. **Predvođeno nevladinom organizacijom Građanski ObrazovanjeProjekti**
   - Lokalne nevladine organizacije specijalizirane za obrazovanje odraslih i građanski angažman udružile su se s centrima u zajednici kako bi proširile pristup obuci za medijsku pismenost za odrasle.
4. **Link do Doživotno UčenjeStrategije**
   - Program je doprinio nacionalnim i regionalnim programima cjeloživotnog učenja,prepoznavanjem medijske i digitalne pismenosti kao bitnih kompetencija za aktivnograđanstvo u digitalnom dobu.

D. Zašto je praksa bila neophodna:

Program je bio hitno potreban za:

- Opremiti odrasle vještinama kritičkog mišljenja kako bi se oduprli manipulaciji na internetu.
- Jačati građansku svijest i demokratsko učešće promovisanjem diskusija zasnovanih na činjenicama.
- Omogućiti dostupnu obuku osnovnog nivoa za odrasle koji su ranije bili isključeni iz medijaobrazovanje iz pismenosti.
- Smanjite rizike digitalne privatnosti podizanjem svijesti o kibernetičkoj sigurnosti i odgovornom ponašanju na internetu.

2) **Ciljevi**

Koji su bili ciljevi prakse? Šta je njen cilj bio poboljšati ili promijeniti?

Program Osnove digitalne medijske pismenosti osmišljen je kako bi ojačao kritičko razmišljanje odraslih**razmišljanje, digitalna svijest i odgovorno ponašanje na internetu**Njegovi ciljevi su bili usmjereni napoboljšanje otpornosti na dezinformacije i promoviranje aktivnog, informiranog građanstva.

1. **Razviti osnovne vještine medijske i informacijske pismenosti**:

- **Cilj:**Omogućite odraslima da steknu osnovne vještine za procjenu izvora vijesti, prepoznavanje lažnih vijesti i razumijevanje kako online algoritmi oblikuju izloženost informacijama.
- **Namjeravana promjena:**Preobraziti odrasle od pasivnih konzumenata online sadržaja do kritičnih, informiranih korisnika koji mogu prepoznati dezinformacije i donositi odluke zasnovane na dokazima.

2. **Poboljšaj Digitalni Sigurnost i PrivatnostSvijest**:

- **Cilj:**Naučite učesnike kako da zaštite lične podatke, prepoznaju online prevare i efikasno koriste postavke privatnosti na društvenim mrežama.
- **Namjeravana promjena:**Smanjite rizike od krađe identiteta, prevare i manipulacije,poboljšanje online sigurnosti i povjerenja u digitalne alate.

3. **Promoviraj Odgovoran i Etički Na mrežiPonašanje**:

- **Cilj:**Potaknite poštovanje komunikacije, provjeru činjenica prije dijeljenja sadržaja,**i odgovorno učešće u online diskusijama**.
- **Namjeravana promjena:**Podsticati građansku odgovornost i konstruktivan digitalni dijalog,smanjenje širenja govora mržnje i dezinformacija.

4. **Jačanje građanskog angažmana i demokratske participacije**:

- **Cilj:**Pomozite odraslima da shvate ulogu nezavisnih medija, slobodnog izražavanja i pristupa provjerenim informacijama u demokratskim društvima.
- **Namjeravana promjena:**Povećati informirano učešće u građanskom životu, kao što je angažovanje udebate u zajednici, glasanje na osnovu činjeničnih informacija i pozivanje javnih institucija na odgovornost.

5. **Osnažiti roditelje i edukatore kao multiplikatore**:

- **Cilj:**Opremiti roditelje, nastavnike i omladinske radnike osnovnim vještinama medijske pismenosti kako biMogu voditi djecu i mlade u sigurnom i kritičkom korištenju digitalnih medija.
- **Namjeravana promjena:**Umnožiti uticaj programa integracijom medijske pismenosti u porodično okruženje, učionice i aktivnosti obrazovanja u zajednici.

6. **Smanjiti digitalni jaz među ranjivim grupama**:

- **Cilj:**Ciljajte starije odrasle osobe, ruralno stanovništvo i odrasle osobe s niskim digitalnim vještinama, pomažući im da razviju samopouzdanje u korištenju digitalnih platformi i pristupu provjerenim informacijama.

Co-funded by the European Union

Korak 1: Pripremna faza – Planiranje i dizajn nastavnog plana i programa (2 mjeseca)

1. **PotrebeProcjena**
   - Provedene kratke ankete i intervjui s centrima za obrazovanje odraslih, organizacijama u zajednici i potencijalnim učesnicima kako bi se identificirali nedostaci u znanju i uobičajeni online rizici s kojima se suočavaju odrasli.
2. **Nastavni plan i programRazvoj**
   - Stručnjaci za medijsku pismenost i digitalnu sigurnost osmislili su modularni**nastavni plan i program**fokusirajući se na:
     - Identifikacija lažnih vijesti i dezinformacija
     - Razumijevanje načina funkcionisanja algoritama i ciljanih oglasa
     - Zaštita digitalne privatnosti
     - Etička online komunikacija i građanski angažman
   - Materijali su prilagođeni osnovnim nivoima pismenosti i digitalnih vještina, s mnogo vizualnih i praktičnih primjera.
3. **TrenerPriprema**
   - Edukatori za odrasle, facilitatori iz nevladinih organizacija i radnici u zajednici prošli su kratke obuke kako bi se osiguralo da mogu interaktivno provoditi program i efikasno voditi diskusije.

Korak 2: Informisanje i regrutovanje učesnika (1 mjesec)

- **Društveni centri, biblioteke i nevladine organizacije**promovisali obuku putem postera, lokalnihradio i društvene mreže, posebno usmjerene na:
  - **Roditelji, nastavnici, omladinski radnici**
  - **Starije odrasle osobe i stanovnici seoskih područja**
  - **Žene udruženja i zajednicagrupe**

Korak 3: Izvođenje obuke – Osnovne aktivnosti učenja (3 mjeseca)

Obuka je provedena u kratkim, fleksibilnim sesijama (2-3 sata svaka, tokom 4-6 sedmica), kombinirajući radionice licem u lice i online komponente za kombinirano učešće. Ključuključene metode:

1. **InteraktivnoRadionice**
   - Grupne diskusije o primjerima lažnih vijesti i propagande iz stvarnog života
   - Vježbe provjere činjenica korištenjem pouzdanih online alata (npr. obrnuta pretraga slika,provjera web stranica)
2. **PraktičnoVježbe**
   - Praktične sesije o podešavanju postavki privatnosti na društvenim mrežama
   - Simulacije scenarija dezinformacija, podučavanje učesnika kako da reagujui s poštovanjem ispravite lažne informacije.
3. **Kombinirano i učenje na daljinu**
   - Za učesnike s pristupom internetu, dodatni online moduli i**kvizovi**pojačani ključni koncepti.

Co-funded by the European Union

4. **Vršnjak Učenje iDijeljenje**
    - Učesnici su podijelili lična iskustva s dezinformacijama i razgovarali o strategijama za pomoć članovima porodice i prijateljima da postanu medijski pismeniji.

Korak 4: Evaluacija i povratne informacije (2 sedmice)

- Učesnici su popunili upitnike prije i poslije obuke kako bi procijenili stečeno znanje.
- Treneri su prikupili kvalitativne povratne informacije kako bi poboljšali buduća izdanja programa.

Korak 5: Praćenje **i Množenje**(U toku)

1. **ResursDijeljenje**
    - Učesnici su dobili jednostavne vodiče i kontrolne liste za provjeru činjenica idigitalna sigurnost.
    - Roditelji i nastavnici su ohrabreni da podijele ove resurse s djecom, učenicima i grupama u zajednici.
2. **ZajednicaPrezentacije**
    - Neki učesnici su organizovali neformalne razgovore u zajednici kako bi podigli svijest odezinformacije i sigurno ponašanje na internetu.

Trajanje

Kompletan ciklus, od pripreme do praćenja, obično je trajao 4-6 mjeseci:

- **2 mjeseca**Priprema i dizajn nastavnog plana i programa
- **1 mjesec**: Informiranje i regrutacija
- **3 mjeseca**Izvođenje obuke (grupe rade paralelno na različitim lokacijama)
- **U toku**Praćenje i aktivnosti multiplikacije zajednice

4) Rezultati / Rezultati

Koji su bili konkretni rezultati?
Kakav je uticaj praksa imala na učesnike?

1. **Poboljšano kritičnoVještine razmišljanja i medijske pismenosti**:

- **BetonRezultat:**
  Preko 80% učesnika pokazalo je značajno poboljšanje u prepoznavanju lažnih **vijesti, provjera vjerodostojnosti izvora i identifikacija manipuliranih sadržaj**(mjereno putem testova prije i poslije treninga).
- **Utjecaj naUčesnici:**
  Odrasli su izjavili da se osjećaju sigurnije prilikom ispitivanja izvora vijesti, a mnogi su počelikorištenje alata za provjeru činjenica u svakodnevnom životu.

„Nekada sam vjerovao većini stvari koje sam vidio na Facebooku. Sada uvijek provjerim izvor i uporedim vijesti prije nego što ih podijelim.“– Mira, 4C, učesnica

2. **Povećana svijest o digitalnoj sigurnosti i privatnosti:**

- **BetonRezultat:**
  Učesnici su naučili kako prilagoditi postavke privatnosti, prepoznati phishing prevare i osiguratinjihove online računeMnogi stariji odrasli su prvi put kreirali ili ažurirali sigurne lozinke.
- **Utjecaj naUčesnici:**
  Došlo je do vidljivog smanjenja rizičnog ponašanja na internetu, a učesnici su aktivno podučavali članove porodice kako da zaštite svoje lične podatke.

„Nakon ove obuke, promijenio/la sam sve svoje lozinke i naučio/la svoju djecu kako to da urade. Osjećam se sigurnije.“sada online.”– Adnan, 3S, roditelj

3. **Ojačano Građanski Svijest i Odgovoran Na mrežiPonašanje:**

- **BetonRezultat:**
  Odrasli su izjavili da su manje skloni dijeljenju neprovjerenih informacija i da su svjesniji kako dezinformacije utiču na demokratske procese.
- **Utjecaj naUčesnici:**
  Nekoliko učesnika se pridružilo lokalnim građanskim inicijativama ili online grupama koje promovišu aktivnosti zasnovane na činjenicama**diskusije**.

„Nikada nisam razmišljao/la o tome kako dijeljenje pogrešnih informacija može naštetiti drugima. Sada uvijek dvaput provjerim prije objavljivanja.“– Emira, 52, nastavnica

4. **Osnaživanje roditelja i edukatora kao multiplikatora:**

- **BetonRezultat:**
  Nastavnici, omladinski radnici i roditeljikoristili su materijale kako bi vodili djecu i**studenti**u odgovornoj upotrebi digitalnih tehnologija. Neke škole i društveni centri integrirali su kratke sesije medijske pismenosti u svoje aktivnosti.
- **Utjecaj naUčesnici:**
  Roditelji su se osjećali sposobnijima da vode djecu, a nastavnici su počeliuključivanje kritičke analize medija u nastavu.

5. **Uključivanje ranjivih grupa**:

- **BetonRezultat:**
  Starije odrasle osobe i učesnici iz ruralnih područja, koji su ranije bili isključeni iz takvih programa, mogli su pohađati zahvaljujući pojednostavljenom sadržaju i mogućnostima kombinovanog učenja.

- **Utjecaj naUčesnici:**
  Starije odrasle osobe izjavile su da se osjećaju manje „zaostavljeno" u digitalnom svijetu, stječući samopouzdanjekoristiti online usluge (bankarstvo, portale e-uprave).

6. **Na nivou zajedniceUticaj:**

- **BetonRezultat:**
  Neki učesnici su inicirali neformalne vršnjačke sesije, dijeleći vještine provjere činjenica sasusjedi, lokalne ženske grupe i porodične mreže.
- **Uticaj:**
  Ovo je stvorilo efekat dominoa, šireći znanje o medijskoj pismenosti izvan direktnih učesnika.

7. **Institucionalni i DugoročnoUticaj:**

- **BetonRezultat:**
  Program je inspirisao centre za obrazovanje odraslih i nevladine organizacije da planiraju dodatne radionice digitalne pismenosti i kritičkog mišljenja.
- **Uticaj:**
  Doprinio je regionalnim strategijama za borbu protiv dezinformacija, usklađujućis UNESCO-ovom agendom za medijsku i informacijsku pismenost.

5) Učesnici Priče – opcionalno
Kratki citati, lična razmišljanja ili iskustva koja dijele učesnici

1. **Amira**, 44, učiteljica iz Sarajeva

„Prije ove obuke, osjećala sam se bespomoćno kada su studenti dijelili lažne vijesti u učionici. Sada im mogu pokazati kako da provjere izvore i razgovarati o tome zašto su dezinformacije opasne. To je promijenilo način na koji predajem, a moji studenti postaju pažljiviji na internetu."

2. **Zoran**, 56, Penzioner iz Banje Luke

„Nekada sam vjerovao svemu što sam vidio na internetu, posebno objavama koje su izgledale službeno. Nakon ovog kursa naučio sam prepoznati lažne profile i prevare. Čak sam pomogao svojim komšijama da osiguraju svoje..."Facebook računi."

3. **Selma**, 38, Roditelj iz Tuzle

„Moja djeca provode sate na TikToku i YouTubeu. Sada znam kako da im pričam o sigurnosti na internetu i objasnim zašto neke stvari koje vide nisu istinite. Osjećam se sigurnije dok ih vodim."

4. **Jasmina**, 29, Omladinski radnik iz Mostara

„Nije se radilo samo o učenju; radilo se o razumijevanju kako mediji oblikuju naša mišljenja. Pokrenuo sam malu radionicu u svom omladinskom centru kako bih tinejdžere podučavao istim stvarima koje sam ovdje naučio.“

5. Adis, 47, poljoprivrednik iz ruralnog područja u blizini Zenice

„Nikada nisam mislio/la da je ovakva vrsta obuke za ljude poput mene. Sada mogu bolje koristiti svoj pametni telefon, kritički čitati vijesti, pa čak i provjeriti je li nešto istina prije nego što to podijelim sa svojom porodicom.“

6) UspjehFaktori

Šta je učinilo praksu efikasnom ili inovativnom?
Da li je bilo jedinstvenih ili kreativnih elemenata?

Co-funded by the European Union

1. **Praktično, Praktično UčenjePristup**:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Program se fokusirao na primjere iz stvarnog života i praktične vježbe, kao što su analiza objava lažnih vijesti, prilagođavanje postavki privatnosti i korištenje alata za provjeru činjenica.
- **Jedinstvenoelement:**
  Umjesto apstraktne teorije, učesnici su vježbali vještine koje su mogli odmah primijeniti u svom svakodnevnom digitalnom životu.

2. **Prilagođeni sadržaj za odrasle s niskim digitalnim vještinama**:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Materijali su bili pojednostavljeni i vizualni, što ih je činilo dostupnim čak i odraslima s vrloograničeno iskustvo u IKT-u.
- **Jedinstvenoelement:**
  Treneri su koristili detaljne demonstracije i omogućili učesnicima da uče na svojim telefonima ili laptopima, povećavajući samopouzdanje i nezavisnost.

3. **Inkluzivno i lokalno zapošljavanje**:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Program je aktivno bio usmjeren na starije odrasle osobe, stanovnike ruralnih područja i žene, grupečesto isključeni iz digitalnog obrazovanja.
- **Jedinstvenoelement:**
  Informativni rad putem društvenih centara, ženskih udruženja i lokalnih biblioteka privukao je učesnike koji nikada prije nisu pohađali takvu obuku.

4. **Kombinirani i fleksibilni format učenja**:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Dozvoljena je ponuda kratkih radionica uživo u kombinaciji s opcionalnim online praćenjem i digitalno vještim i manje iskusnim učesnicima da učestvuju.
- **Jedinstvenoelement:**
  Večernje sesije i formati malih grupa bili su prilagođeni roditeljima i zaposlenim odraslim osobama.

5. **Množenje kroz edukatore i roditelje**:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Nastavnici, omladinski radnici i roditelji obučeni su kao neformalni multiplikatori, širećiznanje djeci, učenicima i lokalnim zajednicama.
- **Jedinstvenoelement:**
  Učesnici su dobili jednostavne kontrolne liste i vodiče koje su mogli podijeliti s drugima, kreirajućiefekat domino koji se širi i izvan direktnih polaznika.

6. **Fokus na Građanski Angažman i OdgovoranPonašanje**:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Povezivanjem medijske pismenosti s građanskom odgovornošću i demokratskim učešćem, program je motivirao učesnike da kritički razmišljaju o svojoj ulozi kao informiranih**građani**.
- **Jedinstvenoelement:**
  Neki učesnici su počeli organizovati male vršnjačke sesije ili razgovore u zajednici nakonzavršetak obuke.

7. **Iskusni treneri i podržavajuće okruženje za učenje**:

- **Šta ga je učinilo efikasnim:**
  Treneri su imali iskustva u obrazovanju odraslih i medijskoj pismenosti, koristeći interaktivne metode i podstičući sigurno i podržavajuće okruženje u kojem su učesnici mogli postavljati pitanjapitanja slobodno.

7) Prenosivost / Preporuke
Može li se praksa primijeniti i negdje drugdje?
Koji su uslovi potrebni za uspješnu implementaciju?

Da, program Osnove digitalne medijske pismenosti je lako prenosiv i može seimplementirano u drugim zemljama ili regijama, posebno onima koje se suočavaju sa:

- **Visok nivo dezinformacija i lažnih informacija**
- **Nisko digitalni pismenost stope međuodrasli**
- **Ograničeno pristup do formalno mediji pismenostobrazovanje**

Metodologija je fleksibilna i može se prilagoditi za:

- **Urbane ili ruralne zajednice**
- **Različite starosne grupe i obrazovni nivoi**
- **Razno kulturni i društveno-političkikonteksti**

To je posebno relevantno na Zapadnom Balkanu, u Istočnoj Evropi i zemljama u razvoju, gdje se odrasli često uveliko oslanjaju na društvene mreže za informacije, ali im nedostaju vještine kritičke evaluacije.

1.Uslovi potrebni za uspješnu implementaciju:

Da bi se ova praksa uspješno ponovila, potrebno je osigurati nekoliko omogućavajućih uslova:

A. Institucionalna i društvena podrška

- **Partnerstva s lokalnim nevladinim organizacijama, bibliotekama i društvenim centrima**su neophodni za postizanjeodrasli koji rijetko pohađaju formalnu obuku.

- **Lokalno vlasti i obrazovanje ministarstva** trebao podržati the program doosigurati kredibilitet i održivost.

B. Kvalifikovani treneri za medijsku pismenost

- Treneri trebaju imati iskustva u obrazovanju odraslih i biti obučeni za korištenje interaktivnih medija.**metode opismenjavanja**.
- Preporučuje se komponenta Obuka trenera (ToT) za izgradnju lokalnih kapaciteta.

C. Kontekstualizirani i jednostavni materijali

- Materijali trebao biti **prilagođen do lokalni jezici, kulturni norme, i digitalninavike**.
- Koristite praktične primjere iz stvarnog života relevantne za svakodnevni život učesnika (npr. lokalne vijestiizvori, uobičajene prevare).

D. Inkluzivnost i pristupačnost

- Obezbijedite pojednostavljen sadržaj za odrasle osobe sa niskim digitalnim vještinama i starije učesnike.
- Ponudite fleksibilno radno vrijeme (večeri, vikendi) kako biste se prilagodili zaposlenim odraslim osobama i roditeljima.
- Razmotrite offline ili kombinovane formate za područja sa ograničenim pristupom internetu.

E. Množenje i angažman zajednice

- Ohrabriti **roditelji, nastavnici, i mladost radnici** dodjeluju kao multiplikatori.
- Obezbijedite vodiče i kontrolne liste koje je lako dijeliti kako biste proširili znanje i izvan okvira direktnih učesnika.

F. Održivo finansiranje i podrška

- Osigurajte finansiranje od lokalnih vlasti, projekata EU ili međunarodnih**organizacije**(npr. UNESCO, OSCE) kako bi se osigurao kontinuitet.
- Povežite program s nacionalnim strategijama cjeloživotnog učenja ili građanskog obrazovanja kako biste osiguralidugoročna podrška.

2. **Preporuke za Skaliranje iAdaptacija**:

1. **Započnite s pilotnim grupama:**Testirajte metodologiju s malim grupama, prikupite povratne informacije iprilagoditi se prije nacionalnog uvođenja.
2. **Integracija u postojeće centre za obrazovanje odraslih:**Kombinujte s drugim digitalnim ili građanskim**obrazovni kursevi**kako bi privukli više učesnika.
3. **Promovirajte putem javnih kampanja:**Koristite lokalni radio, TV i društvene mreže za podizanjesvijest o važnosti medijske pismenosti.

4. Redovno evaluirajte i ažurirajte: Provodite naknadne ankete kako biste pratili utjecaj programa i prilagodili sadržaj novim digitalnim trendovima (npr. dezinformacije generirane umjetnom inteligencijom).

8) Savjeti / Savjeti za implementaciju – opcionalno

Kontrolne liste, lekcije ili savjeti za one koji žele primijeniti praksu.

Co-funded by the European Union

1. **Počnite s procjenom potreba**:

Kontrolna lista:
Provedite kratke ankete ili intervjue kako biste razumjeli lokalne trendove dezinformacija idigitalne navike učesnika.
Identifikujte koje platforme (Facebook, TikTok, WhatsApp, itd.) ciljana grupa najviše koristigrupa za prilagođavanje sadržaja.

Lekcija: Prilagođavanje primjera svakodnevnom digitalnom okruženju učesnika povećava relevantnost i motivaciju.

2. **Koristi Stvarni život, PraktičnoPrimjeri**:

Kontrolna lista:
Prikupite lokalne lažne vijesti ili viralne prevare kao primjere za obuku.
Demonstrirajte provjeru činjenica u stvarnom vremenu tokom radionica.

Lekcija:Učesnici bolje uče kada mogu odmah primijeniti nove vještine u poznatim situacijama.

3. **Zadrži Sadržaj Jednostavno iVizualno**:

Kontrolna lista:
Koristite infografike, snimke ekrana i detaljne vodiče umjesto dugih tekstova.Obezbijedite štampane kratke vodiče/kontrolne liste koje učesnici mogu ponijeti kući.

Lekcija: Mnogi odrasli, posebno stariji, uče vizualno i mogu imati poteškoća sa složenom terminologijom.

4. **Stvorite sigurno i interaktivno okruženje za učenje**:

Kontrolna lista:
Ohrabrite učesnike da podijele lična iskustva s dezinformacijama.
Koristite diskusije u malim grupama i međusobnu edukaciju kako biste učesnicima pružili osjećaj udobnosti.

Lekcija: Odrasli suangažovaniji su kada mogu povezati temu sa svojim ličnim životom.

5. Uključite digitalnu privatnost kao ključnu temu:

Kontrolna lista:
Demonstrirajte kako promijeniti postavke privatnosti na popularnim platformama.
Predavati **lozinka upravljanje i prevara priznanje** kroz praktičanvježbe.

Lekcija: Obuka o digitalnoj sigurnosti povećava povjerenje i motivaciju za nastavak učenja.

Co-funded by
the European Union

6. Ciljni multiplikatori rano:

Kontrolna lista:
Zaposlite nastavnike, omladinske radnike i roditelje koji mogu podijeliti znanje s drugima.
Obezbijedite im gotove resurse (posteri, pojednostavljene prezentacije).

Lekcija: Multiplikatori pomažu u stvaranju efekta domino, proširujući doseg programa izvan direktnih učesnika.

7. Osigurati inkluzivnost i fleksibilnost:

Kontrolna lista:
Ponuda **večer/vikend sesije** za radni odrasli iroditelji.
Obezbijedite opcije učenja van mreže ili štampane materijale za one koji nemaju pristup internetu.

Lekcija: Pristupačnost je ključna za dosezanje ranjivog i ruralnog stanovništva.

8. Pratite i ostanite u toku:

Kontrolna lista:
Organizujte dodatne sesije ili online grupe kako biste podijelili nove trendove dezinformacija.
Redovno ažurirajte materijale za obuku kako biste obuhvatili nove rizike (npr. deepfakeove, lažne vijesti generirane umjetnom inteligencijom).

Lekcija: Medijska pismenost je dinamična i zahtijeva stalna ažuriranja kako bi ostala učinkovita.

9) Lekcije Naučeno - opcionalno
Najveća iznenađenja, prepreke ili ključne zaključke tokom implementacije.

1. **Starije odrasle osobe su učile brže nego što se očekivalo**:

- **Iznenađenje:**Mnogi stariji učesnici, nakon što su se upoznali s jednostavnim vizualnim alatima i praktičnim**primjeri**, naučili su koristiti alate za provjeru činjenica i prilagođavati postavke privatnosti mnogo brže nego što se očekivalo.
- **Za ponijeti:**Uz pravu metodologiju i strpljenje, starije osobe mogu postati aktivni digitalni učenici i multiplikatori unutar svojih zajednica.

2. **Izgradnja povjerenja bila je ključna za angažman**:

- **Prepreka:**Na početku, neki učesnici su bili skeptični, vjerujući da se „ionako ničemu na internetu ne može vjerovati" ili da nisu vidjeli razlog za provjeru činjenica.
- **Za ponijeti:**Treneri su trebali postepeno graditi povjerenje, počevši od ličnih priča i**primjeri iz stvarnog života**da se pokaže relevantnost medijske pismenosti.

3. **Dezinformacije često dolaze od porodice i prijatelja**:

- **Iznenađenje:**Učesnici su priznali da su na njih najviše utjecali sadržaji koje su dijelili bliski**kontakti**, ne samo anonimni online izvori.
- **Za ponijeti:**Obuka bi trebala uključivati komunikacijske strategije za poštovanjeraspravljanje o dezinformacijama unutar porodica i društvenih krugova.

4. **Niske digitalne vještine usporile su sesije**:

- **Prepreka:**Neki učesnici, posebno oni iz ruralnih područja i stariji odrasli, nisu posjedovali osnovne vještine korištenja pametnih telefona ili interneta, što je zahtijevalo više vremena za praktično vođenje.
- **Za ponijeti:**Dodavanje uvodne sesije digitalnih vještina prije obuke o medijskoj pismenosti jetoplo preporučeno.

5. **Vršnjak Učenje PovećanoMotivacija**:

- **Iznenađenje:**Učesnici su uživali u razmjeni savjeta i iskustava jedni s drugima, što jestvorio podržavajuću atmosferu za učenje.
- **Zaključak: Učenje od vršnjaka i aktivnosti u malim grupama**su ključni za odrasle učenike,povećanje samopouzdanja i zadržavanja znanja.

6. **Nastavnici i Roditelji Postao/la NeočekivanoMnožitelji**:

- **Iznenađenje:**Mnogi nastavnici i roditelji su odmah prilagodili materijale za upotrebu s učenicima i djecom bez formalnog traženja.
- **Za ponijeti:**Ciljanje ovih grupa od samog početka može značajno proširiti**doseg programa**.

Co-funded by
the European Union

7. **Potreba za stalnim ažuriranjima**:

- **Prepreka:**Digitalno okruženje se brzo mijenja, a učesnici se često pitajuo novim oblicima manipulacije (npr. deepfakeovi, sadržaj generiran umjetnom inteligencijom).
- **Za ponijeti:**Programima su potrebna redovna ažuriranja i radionice praćenja kako bi ostalirelevantno.

10) Fotografije koje ilustruju opisanu praksu
Molimo priložite najmanje 3 fotografije koje se odnose na opisanu dobru praksu

Co-funded by
the European Union

XXIAdults

Media and Information Literacy Curricula in Bosnia and Herzegovina

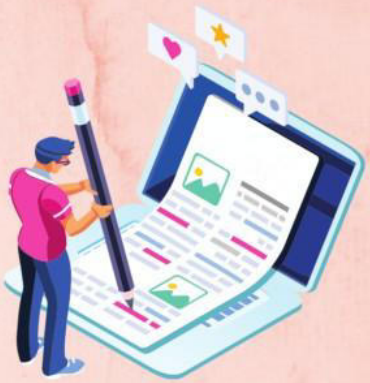

This project is funded by the European Union

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

Co-funded by the European Union

PROFIL PRAKSE – KONTROLNA LISTA ZA KLASIFIKACIJU

Molimo označite sve kategorije koje se odnose na vašu opisanu praksu. Možete odabrati više od jedne.

VRSTA PRAKSE	
☒	Učenje kroz rad
☐	Međugeneracijsko učenje
☒	Učenje u zajednici
☒	Digitalno / kombinovano učenje
☒	Učenje od vršnjaka
☐	Mentorstvo / koučing
☒	Kulturni/kreativni pristupi
☐	Saradnički / zasnovan na partnerstvu

Co-funded by the European Union

☐	Ostalo (navedite):
CILJGRUPA	
☒	Odrasli sa niskim
☒	NEET (Osobe koje nisu u obrazovanju, zaposlene ili se ne
☐	Migranti / Izbjeglice
☒	Starije odrasle osobe
☒	Žene
☐	Osobe s invaliditetom
☒	Druge ranjive grupe
☐	Opšta odrasla populacija
OKRUŽENJE ZA UČENJE	
☐	Formalno
☒	Neformalno
☒	Neformalno
RAZVIJENE VJEŠTINE / KOMPETENCIJE	
☒	Pismenost (čitanje, pisanje, razumijevanje)
☐	Numerički rad (matematika,
☒	Digitalne vještine
☐	STEM (nauka, tehnologija, inženjerstvo, matematika)
☒	Lično, društveno i učenje za učenje
☒	Građanske
☐	Poduzetništvo
☐	Kulturna svijest i izražavanje
☐	Jezičke vještine
☐	Vještine vezane za posao /
☐	Zelene kompetencije
☐	Ostalo (navedite):
POTENCIJALKORISNICI	
☒	Nastavnici /
☐	Administrativno osoblje
☒	Uprava škole / centra
☒	Kreatori politika / Javna uprava
☒	Nevladine organizacije / Organizacije zajednice
☐	Ostalo (navedite):

Glosar kategorija (Objašnjenje stavki kontrolne liste)

Vrsta prakse

- Učenje kroz rad – učenje kroz praktične aktivnosti, metode zasnovane na praksi kao što su radionice ili stvarni zadaci.
- Međugeneracijsko učenje – aktivnosti koje uključuju učesnike različitih starosnih grupa koji uče jedni od drugih.
- Učenje u zajednici – učenje koje se odvija unutar lokalne zajednice, često kroz angažman u stvarnom životu.
- Digitalno / kombinovano učenje – obrazovanje korišćenjem digitalnih alata (online) ili kombinacija online i metoda licem u lice.
- Vršnjačko učenje – učenje među učesnicima sličnog statusa ili iskustva, uz međusobnu podršku.
- Mentorstvo / koučing – individualna podrška od iskusnije osobe za pomoć u učenju i ličnom rastu.
- Kulturni/kreativni pristupi – korištenje umjetnosti, muzike, pozorišta, pripovijedanja itd. kao alata za učenje.
- Saradničke / partnerske – prakse koje uključuju saradnju između organizacija ili grupa.
- Ostalo (navesti) – bilo koja druga metoda koja nije navedena gore.

Ciljna grupa

- Odrasli s niskim kvalifikacijama – odrasli koji imaju nizak nivo formalnog obrazovanja ili osnovnih vještina.
- NEET-ovi – osobe koje nisu u sistemu obrazovanja, zaposlenja ili obuke (često mladi odrasli).
- Migranti / Izbjeglice – osobe koje su se doselile iz druge zemlje, a često se suočavaju s izazovima integracije.
- Starije odrasle osobe – Odrasle osobe starije od 65 godina
- Žene – prakse koje se posebno bave potrebama žena.
- Osobe s invaliditetom – osobe s fizičkim, senzornim, intelektualnim ili mentalnim zdravstvenim invaliditetom.
- Druge ranjive grupe – grupe u riziku od isključenosti (npr. dugotrajno nezaposleni, beskućnici).
- Opšta odrasla populacija – prosječni odrasli koji nisu u određenim kategorijama.

Okruženje za učenje

- Formalno – učenje u okviru zvaničnih obrazovnih sistema, certificirani kursevi (npr. škole, univerziteti).
- Neformalno – organizirano učenje izvan formalnog sistema (npr. radionice, obuka u zajednici).
- Neformalno – učenje kroz svakodnevna iskustva, bez strukturiranog kursa (npr. volontiranje, porodica).

Razvijene vještine / kompetencije

- Pismenost – čitanje, pisanje i razumijevanje tekstova (uključujući funkcionalne tekstove poput obrazaca).
- Numerički rad – korištenje matematike i logičkog zaključivanja.
- Digitalne vještine – korištenje digitalnih alata, npr. kreiranje CV-a, online alata, online platformi.
- STEM – nauka, tehnologija, inženjerstvo i matematika.
- Lično, društveno i učenje učenja – samosvijest, motivacija, timski rad, vještine cjeloživotnog učenja.

Co-funded by the European Union

- Građanske kompetencije – aktivno građanstvo, razumijevanje demokratije i društvene odgovornosti.
- Preduzetništvo – kreativnost, inovacija, upravljanje projektima, preuzimanje rizika.
- Kulturna svijest i izražavanje – uvažavanje i stvaranje kulturnog sadržaja (npr. umjetnost, muzika).
- Jezičke vještine – sposobnost komunikacije na jednom ili više stranih jezika.
- Vještine vezane za posao / strukovne vještine – praktične vještine korisne u određenim poslovima ili profesijama.
- Zelene kompetencije – znanje i ponašanja koja podržavaju održivost i brigu o okolišu.
- Ostalo – bilo koje druge razvijene vještine (molimo navedite).

Potencijalni korisnici– grupe koje bi mogle imati koristi od primjene, prilagođavanja ili inspiracije ovom praksom u svom radnom kontekstu.

Napomena: Ove kategorije slijede okvire EU kao što su Ključne kompetencije za cjeloživotno učenje (2018), Akcioni plan za osnovne vještine (2025) i Vodič za program Erasmus+ 2025 – Glosar

This document was created under the Creative Commons license:

Attribution-Non-Commercial-Share Alike (CC BY-NC-SA).

All or part of this document may be used, copied, and disclosed provided that the origin is mentioned, it is not used commercially, and its license is not modified.

All rights reserved.

© Copyright 2024 XXI Adults

Co-funded by the European Union